

Д. В. Смерницький,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу науково-методичної роботи
лабораторії науково-організаційного забезпечення
судово-експертної діяльності,
Державний науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України
вул. Велика Окружна, 4, м. Київ, 03170, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6066-0324>
email: sdv2@ukr.net
тел.: +38(068)364-00-36

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЕКСПЕРТИЗИ ПРОДУКЦІЇ ЯК СКЛАДНИК ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО РИНКОВОГО НАГЛЯДУ

Анотація. Україна, прагнучи долучитися до Європейського Союзу, має в найкоротші терміни узгодити нормативно-правові та нормативні документи в сфері технічного регулювання, зокрема й акредитації органів з оцінки відповідності, діяльності цих органів, випробувальних лабораторій, із вимогами міжнародних та європейських стандартів, що забезпечуватиме високий рівень захисту суспільних інтересів у сфері безпечності нехарчової продукції, здоров'я користувачів цієї продукції, здоров'я працівників на виробництві, екологічної безпеки продукції та її виробництва. З огляду на зазначене сформульовано мету статті. Методологічною основою дослідження є загальнонауковий і спеціально-юридичний методологічний інструментарій, який ґрунтується на принципах комплексності, об'єктивності, цілісності наукового пізнання. Відповідно до особливостей теми, мети, завдань дослідження застосовувались загальнотеоретичні та спеціальні наукові методи пізнання: діалектичний, формально-логічний, формально-юридичний та ін. Для дослідження наукових текстів і норм правових актів із метою їх пізнання застосовано герменевтичний метод. Зазначені методи використовувалися у взаємозв'язку та взаємозалежності, що дало змогу забезпечити повноту, усебічність та об'єктивність дослідження. Наукова новизна полягає в комплексному та системному підході щодо висвітлення експертизи нехарчової продукції як елементу технічного регулювання в сфері державного ринкового нагляду. Крім того, констатовано, що правове забезпечення виробництва продукції здійснюється через встановлення відповідних норм у законах України, постановах та розпорядженнях Кабінету Міністрів України, технічних регламентах (нормативно-правові акти), технічних умовах, кодексах усталеної практики (нормативні документи), наказах органів виконавчої влади, документах підприємств-виробників тощо. Конституція України (ч. 1 ст. 3) визначає, що людина, її життя, здоров'я, безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. До того ж обов'язком держави (ст. 16) є забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, збереження генофонду Українського народу. Також держава (ч. 4 ст. 42) захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції, усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів. Практична значущість дослідження щодо правового забезпечення експертизи продукції та її виробництва, державного ринкового нагляду за дотриманням встановлених параметрів продукції та її виробництва полягає в можливості використання його результатів для вдосконалення чинного законодавства та нормативно-правових актів, розроблення нових технічних регламентів і стандартів щодо встановлення вимог до продукції та її виробництва, а також практики експертизи, випробувань, сертифікації, ринкового нагляду на дотримання вимог безпечності для людини та навколишнього середовища.

Ключові слова: безпечність та якість продукції; безпечність виробництва; випробувальна лабораторія; орган ринкового нагляду; суб'єкт господарювання; акредитація.

Вступ

Законодавець, окреслюючи правові й організаційні засади розроблення, прийняття, застосування технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності, здійснення добровільної оцінки відповідності (Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»), технічне регулювання визначає як «правове регулю-

вання відносин у сфері визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції або пов'язаних з ними процесів та методів виробництва, а також перевірки їх додержання шляхом оцінки відповідності та/або державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції чи інших видів державного нагляду (контролю)» (ст. 1, ч. 1, абз. 38); процедуру оцінки відповідності

вважає «будь-якою процедурою, яка безпосередньо чи опосередковано використовується для визначення того, що задані вимоги виконуються» (ст. 1, ч. 1, абз. 29); під сертифікацією розуміє «підтвердження відповідності третьою стороною, яке стосується продукції, процесів, послуг, систем або персоналу» (ст. 1, ч. 1, абз. 33); а під випробуванням (одним із видів експертизи) – «визначення однієї чи кількох характеристик об'єкта оцінки відповідності згідно з процедурою» (ст. 1, ч. 1, абз. 6). Крім того, законодавець, установлюючи правові й організаційні засади стандартизації в Україні і спрямовуючись на забезпечення формування та реалізації державної політики у відповідній сфері, стандартизацію визначає як «діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері» (Закон України «Про стандартизацію», ст. 1, ч. 1, п. 21).

Вивчаючи питання адміністративно-правового регулювання господарської діяльності в Україні, фахівці (e.g., Venher, 2014) стандартизацію розглядають як засіб державного регулювання й водночас складник національної системи технічного регулювання, акцентуючи на тому, що вона входить до сфери публічного інтересу.

Поняття стандартизації охоплює (Oriekhov, 2011, s. 8) надзвичайно широку сферу суспільної діяльності, до якої входять наукові, технічні, господарські, економічні, юридичні, естетичні, політичні аспекти тощо. Стандартизація, метрологія та оцінка відповідності продукції (зокрема добровільна сертифікація) становлять специфічні засоби регулювання господарської діяльності і водночас є складниками національної системи технічного регулювання. Це, слід додати, – засіб правового регулювання господарської діяльності (забезпечення якості та безпечності продукції), державний вплив згідно з нормативно-правовими та нормативними документами на сферу господарської діяльності. Тобто найголовнішою метою правового забезпечення сфери технічного регулювання та стандартизації є забезпечення якості та безпечності продукції, а другорядною – конкурентоздатність, раціональне використання ресурсів, сприяння науково-технічному прогресу тощо.

Убачається, до елементів технічного регулювання варто віднести: установлення в нормативно-правових і нормативних документах норм до безпечності продукції; установлення в нормативно-правових і нормативних документах норм до безпечності процесів і методів виробництва продукції; перевірку додержання встановлених норм через оцінку відповідності; перевірку додержан-

ня встановлених норм за допомогою державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції, зокрема й перевірку додержання встановлених норм, застосовуючи експертизу продукції в сфері ринкового нагляду; перевірку додержання встановлених норм, використовуючи інші види державного нагляду (контролю); процедуру оцінки відповідності; сертифікацію; випробування та стандартизацію.

Наразі питання дослідження правових основ експертизи продукції, її ринкового нагляду як елементів технічного регулювання вітчизняні науковці комплексно не вивчали. Актуальність теми зумовлюється станом нерозкритості окресленої проблематики.

Окремі аспекти правового забезпечення технічного регулювання, сертифікації, метрологічного забезпечення, стандартизації, випробувань продукції, оцінки відповідності, зокрема й експертизи продукції у сфері державного ринкового нагляду, постали предметом наукового аналізу.

Так, досліджувалися засоби забезпечення якості продукції (Koshman, 2001); технічні норми в системі регулювання суспільних відносин у сфері охорони довкілля (Cheremnova, 2008); господарсько-правові засоби забезпечення якості продукції в Україні (Parkhomenko, 2009); питання наукової експертизи та її законодавчого закріплення (Filipovych, 2013). Вивчалися проблеми вдосконалення правового регулювання безпечності якості сільськогосподарської продукції в умовах інтеграції України до міжнародної спільноти (Kaidashov, 2009); адміністративно-правового регулювання в галузі стандартизації, якості продукції, метрології і сертифікації (Oriekhov, 2011); концепція трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки (Diatlova, 2013); реформи державного управління в системі технічного регулювання як запорука забезпечення виходу української продукції на зовнішні ринки (Kryshstof, 2013); системи технічного регулювання Європейського Союзу, України та Митного союзу для агропродовольчої сфери, напрями їх зближення, можливості звуження невідповідності та зменшення асиметричності (Krysanov, 2014). Також висвітлювалися питання стандартизації та сертифікації товарів і послуг (Bolotnikov, 2005); розглядалися директиви Європейського Союзу Нового та Глобального підходу як основ технічних регламентів України (Kozhedub, 2005); засади адміністративного права стосовно реформування сучасної системи технічного регулювання (Pochynok, 2013); місце стандартизації в адміністративно-правовому регулюванні господарської діяльності в Україні (Venher, 2014). Порушувалися питання екологічного права

в Україні, забезпечення екологічної безпеки, екологічної сертифікації (Barbashova, 1999; Khimich, 2005; Hetman et al., 2008; Kadurin, 2014).

Стан системи технічного регулювання свідчить про технологічний прогрес країни, конкурентоспроможність її продукції, про репутацію, технічну спроможність її виробників і оцінювачів відповідності. Ця система, утворюючи своєрідний трикутник, основою якого є стандартизація та метрологія, серединою – оцінка відповідності, а вершиною – акредитація органів з оцінки відповідності, гарантує технічну компетентність оцінювачів відповідності (Parkhomenko, 2009 s. 19).

Стандартизація та сертифікація, а ймовірно, і вся система технічного регулювання становить засіб регулювання господарської діяльності, а втім, варто задуматися, що саме є причиною виникнення технічного регулювання. Убачається (Smernytskyi, 2019, s. 101), це, передусім, – забезпечення якості продукції та послуг. Адже за відповідної конкуренції виграє той, хто спромігся забезпечити вищу якість своєї продукції та послуг порівняно з конкурентами. Крім того, набувають особливої ваги вимоги суспільства, які висувують до виробників продукції та послуг щодо безпечності товарів як для людини, так і для навколишнього середовища, а також безпечність самого процесу виробництва. Отже, виникненню сфери технічного регулювання слід насамперед завдячити саме правам людини на безпечні та якісні товари й послуги. Тобто зазначена сфера має забезпечуватися та забезпечується державним регулюванням. Завдяки встановленню правових норм і створюється система технічного регулювання, яка, відповідно, впливає, як наслідок, на господарське право, норми якого забезпечують відносини в сфері господарської діяльності, пов'язані з розробленням, виготовленням, випуском і реалізацією продукції, послуг для задоволення споживчого попиту суспільства у певній сфері.

Поряд із нормами права, зазначає науковець (Cheremnova, 2008, s. 200), і технічні норми, серед яких такі, що, дістаючи закріплення в нормативних актах, набувають юридичної сили. Їх можна назвати техніко-юридичними. До технічних норм належать ті, які становлять зміст технічних регламентів, стандартів, технічних умов, кодексів усталеної практики, нормативів тощо. Вони, не втрачаючи організаційно-технічного характеру, набувають також ознак правової норми, оскільки виходять від держави (її компетентного органу), виражають волю нормотворця, забезпечуються можливістю державного примусу, закріплюються в спеціальних нормативних актах, регулюють хоча і специфічні, але достатньо важливі відносини. Водночас свою функцію регламентування

здійснюють у сукупності з іншими правовими нормами.

Сьогодні науковці і практики, плідно працюючи в окресленому напрямі, висвітлюють такі аспекти досліджуваної проблематики: технічне регулювання у сфері господарювання (Bezukh, 2018); технічне регулювання в системі права України (Kovaliv et al., 2020); особливості визначення поняття «технічне регулювання» в публічному управлінні (Sokolova, 2020); засади адміністративного нагляду в сфері технічного регулювання щодо забезпечення безпеки продукції (Skochyliias-Pavliv, 2021); становлення та розвиток системи технічного регулювання в Європейському Союзі (Myrna, & Sokolova, 2020); роль стандартизації, зокрема, у медичній практиці (Paradis et al., 2021); основні характеристики «acquis communautaire» Європейського Союзу (Dir, 2023); ключові етапи адаптації *acquis communautaire* до правової системи України (Rastorhuieva, 2024); наближення українського соціального законодавства до *acquis* ЄС під час війни: ключові виклики для реформ (Fedorova, & Hamulak, 2024); актуальний стан технічного регулювання в галузі обладнання для харчової промисловості (Romanchuk et al., 2024); особливості адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу в сфері технічного регулювання (Myrna, & Sokolova, 2025) тощо.

Отже, на часі розгляд правових основ експертизи продукції як самостійного складника технічного регулювання в сфері державного ринкового нагляду, комплексне аналізування нормативно-правових актів із цього питання, обов'язкових вимог до виробів нехарчової продукції та процесів, які проводяться на виробництві при її розробленні, випробуваннях і промислового виготовленні, установлення вимог, покликаних забезпечувати безпеку продукції та її виробництва як для людини, так і для навколишнього середовища, що й зумовлює мету статті і визначає завдання для її досягнення.

Матеріали та методи

Для виконання окреслених завдань проаналізовано та узагальнено положення низки нормативно-правових актів, серед яких: Конституція України, закони України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», «Про стандартизацію», «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про акредитацію органів з оцінки відповідності»; постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання відшкодування суб'єктом господарювання вартості відібраних зразків нехарчової продукції та проведення їх

експертизи (випробувань)» від 31 серпня 2011 р. № 921, «Питання реалізації та знищення використаних під час проведення експертизи (випробування) зразків нехарчової продукції, що були відібрані в межах здійснення державного ринкового нагляду» від 26 грудня 2011 р. № 1406; наказ Міністерства економіки України від 21 серпня 2023 р. № 11549, яким затверджено Положення про Національне агентство з акредитації України; Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) «Про встановлення вимог до акредитації та ринкового нагляду, пов'язаних з реалізацією продуктів, та про скасування Регламенту (ЄЕС) № 339/93» від 9 липня 2008 р. № 765/2008. Зазначені документи проаналізовано й узагальнено з огляду на їх правовий вплив на експертизу продукції та забезпечення встановлення вимог до неї, а також перевірки дотримання встановлених вимог за допомогою ринкового нагляду. Експертизу продукції, методів її виробництва та ринковий нагляд розглянуто як елементи технічного регулювання. Узагальнення результатів дослідження викладено у висновках.

Результати та обговорення

Для досягнення стратегічної мети України – вступу до Європейського Союзу постає, зокрема, потреба узгодження системи технічного регулювання з міжнародними і європейськими вимогами (Lahunova, 2019; Myrna, & Sokolova, 2020). Країна, наголошують фахівці (Artiukh, & Borshchevska, 2016, s. 44), зобов'язана адаптувати свою систему технічного регулювання, яка охоплює стандартизацію та сертифікацію, до міжнародних та європейських моделей. Сьогодні (Myrna, & Sokolova, 2020, s. 188) найефективнішою в межах міжнародного співробітництва вважають європейську модель системи технічного регулювання, що покликана забезпечити єдину оцінку відповідності товарів, процесів, послуг у контексті взаємодії не тільки на внутрішньому ринку Європейського Союзу, а й на ринках інших країн. Для виконання поставлених завдань (як-от будівництва фундаменту для взаємовигідної, соціальної, економічної, політичної співпраці, сприяння торгівлі та інвестиціям, підтримання вибору щодо переходу до ринкової економіки) Україна взяла на себе зобов'язання зі зближення національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, адаптування законодавства України (Frantsuz, & Lazebna, 2020; Moroz, 2020; Hurtova, 2023; Pronevych, 2024) до законодавства Європейського Союзу.

А втім, аналізуючи недоліки технічного регулювання в нашій державі, варто визначити низку серйозних хиб. Для споживачів це – імовірність отримання (придбання) небезпечної для здоров'я

продукції; для бізнесу – значне підвищення собівартості продукції і труднощі з її подальшою реалізацією й отриманням прибутку (забезпечення прибутковості виробництва та бізнесу загалом); для держави та суспільства – нехтування нормами безпеки стосовно навколишнього середовища, що зрештою призводить до додаткових витрат із бюджету для усунення забруднення навколишнього середовища, а також додаткового податкового навантаження та до загрози здоров'ю населення.

Обґрунтовуючи реформи державного управління в системі технічного регулювання, аналізуючи нормативно-правову базу щодо системи ринкового нагляду, науковець (Kryshtof, 2013, s. 120–121) зазначає, що за європейським зразком необхідно створити чотири незалежні агентства, кожне з яких відповідатиме за окрему сферу: метрологія; стандартизація; ринковий нагляд і захист прав споживачів; оцінка відповідності. І це, на нашу думку, доволі правильно та дає змогу усунути виявлені вище недоліки системи технічного регулювання України.

Організаційно-інституціональні засади технічного регулювання ЄС, констатує вчений (Kryanov, 2014, s. 4–5), почали реалізовуватись у 1980-х рр. для формування «єдиного економічного (нормативного) простору», щоб забезпечити безперешкодне просування на його території товарів, послуг, робочої сили, інформації.

Саме розвиток єдиного нормативного простору забезпечує створення передумов для розвитку вільної торгівлі між державами. Визначення єдиного економічного простору неможливе без єдиного нормативного забезпечення. Адже саме нормами права встановлюються ті параметри та характеристики продукції, які потім стають підґрунтям для вільної торгівлі або навпаки – стримування вільної торгівлі між державами.

Відповідно до ч. 4 ст. 42 Конституції України «держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів».

Серед важливих напрямів реформування системи технічного регулювання згідно зі світовою та європейською практикою виокремлюють (Pochupnok, 2013, s. 88) запровадження системи ринкового нагляду. Його метою є забезпечення відповідності продукції, що вже перебуває в обігу на ринку, вимогам технічних регламентів і відсутності загроз для здоров'я або будь-якого іншого аспекту захисту суспільних інтересів.

Розглядаючи питання правових основ експертизи продукції у сфері ринкового нагляду, зазначимо, що для проведення експертизи продукції, яка викликає певні підозри в її безпечності та

якості, відбирають певну кількість зразків такої продукції в суб'єкта господарювання (виробника чи реалізатора).

Керуючись положеннями Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», зразки продукції відбирають за умови повного відшкодування власнику такої продукції її вартості (ч. 1 ст. 27). Згідно із ч. 2 ст. 27 цього самого Закону зразки продукції відбирають і проводять їх експертизу (випробування) відповідно до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Експертизу (випробування) зразків продукції проводять (абз. 1 ч. 3 ст. 27) у випробувальних лабораторіях чи інших організаціях, акредитованих на право проведення таких робіт національним органом з акредитації (Національним агентством з акредитації України), на підставі договорів, укладених із ними органами ринкового нагляду. Водночас, якщо в Україні немає випробувальних лабораторій чи інших організацій, акредитованих на право проведення експертизи (випробувань) зразків відповідної продукції, допускається (абз. 2 ч. 3 ст. 27) проведення експертизи (випробувань) зразків такої продукції у випробувальних лабораторіях, які мають необхідну технічну компетентність для їх проведення. Не допускається (ч. 4 ст. 27) проведення експертизи (випробування) зразків продукції у випробувальних лабораторіях чи інших організаціях, що брали участь в оцінці відповідності цієї продукції або перебувають у власності виробників чи розповсюджувачів такої продукції. Ґрунтуючись на нормах Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» (ч. 5 ст. 27), керівник органу ринкового нагляду чи його заступник може звернутися до випробувальної лабораторії, акредитованої в іншій державі, з якою укладено міжнародний договір України про взаємне визнання акредитації органів з оцінки відповідності, щодо проведення експертизи (випробування) зразків продукції. За нормами ч. 6 ст. 27 згаданого Закону, надання на ринку продукції, зразки якої відібрано для проведення експертизи (випробування), за рішенням органу ринкового нагляду тимчасово забороняється на строк проведення такої експертизи (випробування). Це рішення діє до прийняття органом ринкового нагляду за результатами експертизи (випробування) рішення про припинення його дії або прийняття рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів.

Порядок відшкодування суб'єктом господарювання вартості відібраних зразків нехарчової продукції та проведення їх експертизи (випробувань) затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 921.

Відповідно до абз. 1 п. 2 зазначеного Порядку орган державного ринкового нагляду в тижденьний строк після ознайомлення суб'єкта господарювання з висновком експертизи, за результатами проведення якої встановлено, що продукція небезпечна, становить ризик та/або не відповідає встановленим вимогам, готує документи, що підтверджують вартість відібраних зразків і витрати, пов'язані з проведенням експертизи, зокрема й витрати на доставку зразків продукції до місця проведення експертизи, і надсилає їх суб'єкту господарювання рекомендованим листом із повідомленням про вручення або листом з оголошеною цінністю чи вручає під розписку. Водночас суб'єкт господарювання (абз. 2 п. 2) у тижденьний строк із моменту надходження зазначених документів відшкодовує органу державного ринкового нагляду вартість відібраних зразків і витрати, пов'язані з проведенням експертизи, перераховуючи кошти до державного бюджету. Суб'єкт господарювання відшкодовує вартість відібраних зразків продукції, якщо орган державного ринкового нагляду оплатив вартість таких зразків.

Також постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2011 р. № 1406 затверджено Порядок реалізації та знищення використаних під час проведення експертизи (випробування) зразків нехарчової продукції, що були відібрані в межах здійснення державного ринкового нагляду.

Згідно з абз. 1 п. 5 цього Порядку для кожного використаного зразка продукції, за винятком зразків продукції, які небезпечні, становлять ризик та/або не відповідають установленим вимогам щодо їх безпечності, випробувальна лабораторія встановлює значення коефіцієнта зносу використаного зразка продукції внаслідок проведення експертизи (випробування). За результатами експертизи (випробування) випробувальна лабораторія оформлює (абз. 2 п. 5) довідку про значення коефіцієнта зносу. Відповідно до п. 6 зазначеного Порядку випробувальна лабораторія впродовж двох робочих днів із дня закінчення строку проведення нею експертизи (випробування) подає (надсилає) органу державного ринкового нагляду використаний зразок продукції разом із висновком експертизи (протоколом випробування) і довідкою про значення коефіцієнта зносу для зразків продукції, за результатами експертизи яких встановлено, що вони безпечні та/або відповідають установленим вимогам щодо їх безпечності. У висновку експертизи (протоколі випробування) міститься опис можливих ризиків, які можуть виникнути під час подальшого використання зразка продукції, який безпечний та/або відповідає встановленим вимогам щодо безпечності. Для розв'язання питань реалізації та знищення

використаних зразків продукції орган державного ринкового нагляду в територіальному органі державного ринкового нагляду, а в разі відсутності такого територіального органу – в органі державного ринкового нагляду утворює, ґрунтуючись на положеннях п. 8 Порядку, що розглядається, комісію, до складу якої входять представники органу державного ринкового нагляду, представники випробувальної лабораторії, що проводить експертизу (випробування) відібраних зразків нехарчової продукції, товарознавці та представники місцевих держадміністрацій.

Реалізацію використаних зразків продукції здійснюють відповідно до Порядку обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 1998 р. № 1340.

Оплату робіт, пов'язаних зі знищенням використаних зразків продукції з виявленими ознаками фальсифікації або порушенням прав інтелектуальної власності, здійснюють відповідно до абз. 1 п. 12 Порядку реалізації та знищення використаних під час проведення експертизи (випробування) зразків нехарчової продукції, що були відібрані в межах здійснення державного ринкового нагляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2011 р. № 1406, коштом власника (виробника, розповсюджувача) такої продукції.

Як уже зазначалося, відбір зразків продукції і проведення їх експертизи (випробування) здійснюють згідно із Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» – відповідно до ч. 1 ст. 14 цього Закону посадова особа органу державного нагляду (контролю) у присутності керівника суб'єкта господарювання – юридичної особи, її відокремленого підрозділу або уповноваженої ним особи (фізичної особи – підприємця або уповноваженої ним особи) і засвідчується актом відбору зразків продукції. Щоб з'ясувати питання, пов'язані зі здійсненням державного нагляду (контролю), керуючись нормами ч. 1 ст. 17 зазначеного Закону, за рішенням керівника органу державного нагляду (контролю) може призначатися експертиза (випробування). Посадові особи, які здійснюють державний нагляд (контроль), зобов'язані (ч. 2 ст. 17) ознайомити суб'єкта господарювання з рішенням про призначення експертизи (випробування), а після її закінчення – з висновком експертизи (випробування). Суб'єкт господарювання за незгоди з результатами експертизи (випробування) має право (ч. 1 ст. 18) оскаржити їх у суді. До того ж за своєю ініціативою може (ч. 3 ст. 18) провести експертизу (випробування) зраз-

ка, що залишився в нього, в уповноваженій та/або акредитованій організації. У разі розходження результатів експертизи (випробування), проведених органом державного нагляду (контролю) і суб'єктом господарювання, спір вирішується судом.

Акредитацію органів з оцінки відповідності законодавець визначає (абз. 2 ст. 1 Закону України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності») як «засвідчення національним органом України з акредитації того, що орган з оцінки відповідності відповідає вимогам національних стандартів, гармонізованих із відповідними міжнародними та європейськими стандартами, або вимогам міжнародних чи європейських стандартів та у разі необхідності будь-яким додатковим вимогам щодо акредитації у відповідних сферах для провадження визначеної діяльності з оцінки відповідності». Метою акредитації постає (ст. 4 згаданого Закону) забезпечення єдиної технічної політики в сфері оцінки відповідності, а також довіри споживачів до діяльності з оцінки відповідності, крім того, створення умов для взаємного визнання результатів діяльності акредитованих органів на міжнародному рівні, а також усунення технічних бар'єрів у торгівлі.

Акредитацію органів з оцінки відповідності в Україні проводить національний орган України з акредитації – Національне агентство з акредитації України, яке згідно з п. 1 Положення, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 21 серпня 2023 р. № 11549, є державною організацією, що належить до сфери управління Міністерства економіки України та провадить некомерційну господарську діяльність. Національне агентство з акредитації України є юридичною особою публічного права.

До складу національного органу України з акредитації входять (п. 13 зазначеного Положення): Рада з акредитації; технічні комітети з акредитації; комісія з апеляцій.

Серед основних функцій Національного агентства з акредитації України (п. 8 згаданого Положення): акредитація органів з оцінки відповідності, зокрема й прийняття рішень про акредитацію, відмову в акредитації, розширення й обмеження сфери акредитації, тимчасове зупинення і поновлення дії та скасування атестата про акредитацію; моніторинг за відповідністю акредитованих ним органів з оцінки відповідності вимогам акредитації через здійснення нагляду, проведення повторних, позачергових та інших оцінок.

Законодавець у ст. 12 Закону України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» окреслив обов'язки акредитованих органів з оцінки відповідності, які повинні: дотримуватися вимог нормативно-правових актів і стандартів із питань

акредитації, на відповідність яким вони акредитовані; посилалися на акредитацію тільки стосовно тих робіт, для здійснення яких їх акредитовано; оплачувати всі роботи, пов'язані з їх акредитацією та моніторингом; припинити посилання на акредитацію у своїй документації та рекламі, якщо тимчасово зупинені дії або скасований атестат про акредитацію.

Законодавство Європейського Союзу щодо встановлення вимог до акредитації та ринкового нагляду за продукцією становить, зокрема, Регламент Європейського парламенту і ради (ЄС) від 9 липня 2008 року № 765/2008 в редакції від 15.07.2019 відповідно до Регламенту Європейського парламенту і ради (ЄС) 2019/1020 від 20 червня 2019 року про ринковий нагляд та відповідність продуктів, а також про внесення змін до Директиви 2004/42/ЄС та Регламенту (ЄС) № 765/2008 і Регламенту (ЄС) № 305/2011. Регламент чинний в Україні.

У Регламенті Європейського парламенту і ради (ЄС) № 765/2008 від 9 липня 2008 року про встановлення вимог до акредитації та ринкового нагляду, пов'язаних з реалізацією продуктів (п. 1), зазначено, що, беручи до уваги Договір про заснування Європейського Співтовариства, необхідно забезпечити, щоб продукти в межах вільного руху товарів на території Співтовариства відповідали вимогам, що передбачають високий рівень захисту суспільних інтересів, як-от здоров'я та безпека в цілому, здоров'я та безпека на робочому місці, захист споживачів, охорона довкілля та безпека, водночас гарантуючи, що вільний рух продуктів не обмежується мірою, більшою ніж та, яка дозволена гармонізаційним законодавством Співтовариства або будь-якими іншими відповідними правилами Співтовариства. Система акредитації, яка функціонує на підставі обов'язкових правил, допомагає укріпити взаємну довіру між державами-членами до компетентності органів з оцінювання відповідності та, як наслідок, виданих ними сертифікатів і протоколів випробування. Вона в такий спосіб підсилює дію принципу взаємного визнання.

Розвинуті країни світу в умовах конкуренції, що набуває гостроти, ставляться до якості продукції, наголошує науковець (Oriekhov, 2011, s. 9), як до імперативу їхнього комерційного успіху, до джерела національного багатства. Водночас якість, визначаючи престиж держави, становить підґрунтя задоволення потреб кожної людини, суспільства, найважливіший складник конкурентоспроможності. Тож, очевидно, дослідник визначає два напрями реалізації якості товару, а саме: якість товару як складник комерційного успіху та інструмент підприємця для кращої реалізації

товару, а також якість товару як елемент задоволення потреб споживачів товару. І наразі важко визначити, який із них набуває більшої ваги в забезпеченні, власне, якості товару.

Крім того, розглядаючи значення якості продукції в становленні галузі стандартизації, метрології та сертифікації в сучасних умовах, науковець (Oriekhov, 2011, s. 9) констатує, що сформувалося багато визначень якості. Якість, зазначає дослідник, являючи собою філософську категорію, – поняття з гранично широким обсягом. Водночас якість окремої одиниці продукції окреслюють її технічні характеристики і технічні норми, що визначають науково обґрунтовані методи, прийоми, способи поводження з природними і штучними об'єктами, технологічними операціями та процесами. Технічні норми, що мають важливе соціальне значення, закріплюються в правових актах, набуваючи юридичної сили. Отже, якість стає правовою категорією, а у контексті порушеної проблематики, розширюючи позицію науковця (Oriekhov, 2011, s. 9), її перевірка за допомогою експертизи продукції – елементом технічного регулювання.

Технічне регулювання та його елемент – експертиза продукції на безпечність та якість охоплює всі сфери людського буття. Здійснення аналізу на відповідність норм, передбачених українським законодавством, європейським нормам щодо безпечності продукції потребує глибинних наукових досліджень за відповідними напрямками, як-то електронні прилади, механічні, оптичні тощо. Наприклад, колектив фахівців (Muzychuk et al., 2007), заналізувавши законодавство України на відповідність директивам ЄС, дійшли таких висновків:

ступінь адаптації законодавства України в сфері принципів регулювання телекомунікацій середній – деякі принципи закріплені в національному законодавстві та навіть знайшли свій розвиток в окремих законах;

законодавство, яке регламентує правовий статус і функції регуляторного органу в сфері комунікацій, свідчить, що ступінь його відповідності правовим актам ЄС низький – принципово важливі положення щодо ролі регуляторного органу незрідка або суперечать вимогам *acquis* ЄС, або не зважають на них;

правове регулювання ліцензування в сфері комунікацій має середній рівень адаптації до вимог законодавства ЄС – деякі положення законодавства України повною мірою зважають на вимоги *acquis* ЄС;

ступінь відповідності національного законодавства, яке регламентує доступ до комунікацій, підключення між мережами, правовим актам ЄС

середній, у деяких випадках національне законодавство не відповідає положенням asguis ЄС і не зважає на них;

ступінь відповідності національного законодавства, яке регламентує регулювання радіочастотного діапазону, правовим актам ЄС низький, у деяких випадках національне законодавство не відповідає положенням asguis ЄС і не зважає на них;

ступінь відповідності національного законодавства, яке регламентує доступ користувачів до універсальних послуг, правовим актам ЄС низький, у деяких випадках національне законодавство не відповідає положенням asguis ЄС і не зважає на них;

ступінь відповідності національного законодавства, яке регламентує захист прав споживачів у сфері комунікацій, правовим актам ЄС низький, у деяких випадках національне законодавство не відповідає положенням asguis ЄС і не зважає на них;

аналіз національного законодавства, яке регламентує технічні стандарти в сфері комунікацій, свідчить, що ступінь його відповідності правовим актам ЄС середній – деякі правові норми національного законодавства не відповідають вимогам asguis ЄС або не зважають на них;

аналіз національного законодавства, яке регламентує секторальні правила конкуренції в сфері комунікацій, свідчить, що ступінь його відповідності правовим актам ЄС високий, воно зважає на основні вимоги asguis ЄС.

Висновки

Норми безпечності продукції встановлюються у нормативно-правових актах (технічних регламентах – нормативно-правових актах, у яких визначено характеристики продукції або пов'язані з ними процеси та методи виробництва, зокрема й відповідні адміністративні положення, дотримання яких є обов'язковим; метою прийняття технічних регламентів є захист життя та здоров'я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману) та нормативних документах (стандартах – нормативних документах, заснованих на консенсусі, які прийняті визнаним органом, що встановлюють для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямовані на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері), інших нормативно-правових і нормативних документах (технічних умовах – нормативних документах, що встановлюють технічні

вимоги, яким має відповідати продукція, процес або послуга, і визначає процедури, за допомогою яких може бути встановлено, чи дотримані такі вимоги; кодексах усталеної практики – нормативних документах, що містять рекомендації щодо практик чи процедур проектування, виготовлення, монтажу, технічного обслуговування або експлуатації обладнання, конструкцій чи виробів). Норми встановлюються як для продукції, так і для процесів її виробництва. Дотримання встановлених норм забезпечується державним ринковим наглядом, а перевірка сумнівної продукції проведенням її експертизи (досліджень і випробувань).

Випробування продукції проводять органи з оцінки відповідності (випробувальні лабораторії), акредитовані для здійснення зазначеної діяльності Національним агентством з акредитації України.

Убачається, до нормативно-правових актів із метою належного проведення експертизи продукції доцільно внести певні зміни.

Зокрема, доповнити розд. VII «Нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища» Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» ст. 33¹ такого змісту:

«Стаття 33¹. Екологічна сертифікація (оцінка відповідності).

Екологічна сертифікація (оцінка відповідності) – процедура документального підтвердження відповідності продукції, процесів, робіт, послуг установленим екологічним вимогам.

Екологічна сертифікація (оцінка відповідності) продукції, процесів, робіт, послуг установленим екологічним вимогам проводиться спеціально уповноваженим на те органом з екологічного маркування.

Порядок проведення екологічної сертифікації (оцінки відповідності) встановлюється законодавством України.

Об'єктами екологічної сертифікації (оцінки відповідності) є продукція; технологічні процеси; джерела забруднення навколишнього середовища; природні ресурси; об'єкти навколишнього середовища; екологічні послуги; інші об'єкти у сфері охорони природного середовища відповідно до законодавства України.

Переліки продукції, процесів, робіт та послуг, що підлягають обов'язковій екологічній сертифікації (оцінці відповідності), розробляються та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, та іншими уповноваженими на те державними органами відповідно до законодавства України».

Крім того, з метою запровадження системи управління якістю в науково-технічній сфері, зокрема й у сфері технічного регулювання та проведення експертизи нехарчової продукції щодо її безпечності (якщо є підстави вважати, що продукція небезпечна, становить ризик та/або не відповідає встановленим вимогам), розробити постанову Кабінету Міністрів України «Про запровадження системи управління якістю в науково-технічній сфері», у якій передбачити такі позиції:

Розробити та запровадити в десятимісячний термін у центральних органах виконавчої влади, наукових, науково-дослідних установах, закладах вищої освіти, що здійснюють науково-технічну діяльність, систему управління якістю відповідно до чинних нормативних документів.

Центральним органам виконавчої влади, науковим, науково-дослідним установам, закладам вищої освіти, що здійснюють науково-технічну діяльність, у тримісячний термін розробити відповідні зміни до положень про їх діяльність із метою запровадження системи управління якістю.

Керівникам центральних органів виконавчої влади, наукових, науково-дослідних установ, закладів вищої освіти, що здійснюють науково-технічну діяльність, до терміна запровадження системи управління якістю забезпечити відповідність підпорядкованих їм органів, установ і закладів вимогам чинної нормативної документації щодо системи управління якістю.

Контроль за виконанням постанови покласти на керівників центральних органів виконавчої влади, наукових, науково-дослідних установ, закладів вищої освіти, що здійснюють науково-технічну діяльність.

Передбачити у відповідних положеннях про центральні органи виконавчої влади:

Розділ «Центральний орган виконавчої влади відповідно до покладених на нього завдань:

розробляє та запроваджує систему управління якістю в науково-технічній сфері».

Розділ «Центральний орган виконавчої влади з метою організації своєї діяльності:

забезпечує розроблення та запровадження системи управління якістю в науково-технічній сфері в організаційно підпорядкованих йому наукових, науково-дослідних установах та закладах вищої освіти».

Розділ «Керівник центрального органу виконавчої влади:

забезпечує контроль за розробленням, затвердженням та функціонуванням системи управління якістю в науково-технічній сфері в організаційно підпорядкованих центральному органу виконавчої влади наукових, науково-дослідних установах та закладах вищої освіти».

У відповідних положеннях (статутах) науково-дослідних установ (закладів вищої освіти) передбачити:

Розділ «Повноваження органів управління НДУ (ЗВО):

керівник НДУ (ЗВО):

забезпечує контроль за розробленням та функціонуванням системи управління якістю в науково-технічній сфері в НДУ (ЗВО), затверджує документацію системи управління якістю та зміни до неї.

Учена рада НДУ (ЗВО) чи Науково-технічна рада:

забезпечує схвалення системи управління якістю в науково-технічній сфері в НДУ (ЗВО) та рекомендує її до затвердження;

розглядає проблемні питання функціонування системи управління якістю в науково-технічній сфері в НДУ (ЗВО);

розглядає та схвалює коригування документації системи управління якістю в науково-технічній сфері в НДУ (ЗВО) та рекомендує до затвердження.

Науково-організаційний відділ НДУ (ЗВО) забезпечує:

розроблення документації системи управління якістю в науково-технічній сфері в НДУ (ЗВО);

аудит функціонування системи управління якістю в науково-технічній сфері в НДУ (ЗВО);

підготовку змін та доповнень до документації системи управління якістю в науково-технічній сфері в НДУ (ЗВО);

подання документації системи управління якістю в науково-технічній сфері в НДУ (ЗВО) та змін і доповнень до неї на розгляд та схвалення до Вченої чи Науково-технічної ради НДУ (ЗВО) і на затвердження керівникові НДУ (ЗВО).

Керівник структурного підрозділу НДУ (ЗВО):

забезпечує функціонування системи управління якістю в науково-технічній сфері в підпорядкованому йому структурному підрозділі;

забезпечує наявність документів системи управління якістю в науково-технічній сфері в підпорядкованому йому структурному підрозділі;

контролює виконання працівниками структурного підрозділу заходів, передбачених системою управління якістю в науково-технічній сфері;

подає звіти про функціонування системи управління якістю в науково-технічній сфері в підпорядкованому йому структурному підрозділі.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

References

- [1] Artiukh, T. M., & Borshchevska, Yu. A. (2016). Analiz derzhavnoho y tekhnichnoho rehuliuвання yakosti ta bezpechnosti kovbasnoi produktsii na vitchyznianomu i svitovomu rynkakh [Analysis of state and technical regulations quality and safety sausage products to the domestic and international markets]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 7(1), 44–47 [in Ukrainian].
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12466>
- [2] Barbashova, N. (1999). Pravove zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky: rol masshtabnoho faktora. *Pravo Ukrainy*, (3), 47–49 [in Ukrainian].
- [3] Bezukh, O. (2018). Tekhnichne rehuliuвання u sferi hospodariuvannya [Technical regulation in economic activity]. *Pravo Ukrainy*, (5), 30–45 [in Ukrainian].
https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/article-pravo_2018_5_s2.pdf
- [4] Bolotnikov, A. O. (2005). *Standartyzatsiia ta sertyfikatsiia tovariv i posluh: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
- [5] Cheremnova, A. I. (2008). Tekhnichni normy v systemi rehuliuвання suspilnykh vidnosyn u sferi okhorony dovkillia. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, (37), 200–204 [in Ukrainian].
<http://www.apdp.in.ua/v37/36.pdf>
- [6] Diatlova, V. V. (2013). Kontseptsii transformatsii systemy orhanizatsiino-tekhnichnoho rehuliuвання natsionalnoi ekonomiky. *Ekonomika Kryma*, 1(42), 42–47 [in Ukrainian].
http://nbuv.gov.ua/UJRN/econkr_2013_1_9
- [7] Dir, I. Yu. (2023). Osnovni kharakterystyky «Acquis communautaire» Yevropeiskoho Soiuzu [Main characteristics of the «Acquis communautaire» of the European Union]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 2(78), 348–355 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.56>
- [8] Fedorova, A., & Hamulak, O. (2024). The approximation of the Ukrainian social legislation to the EU acquis in times of war: the key challenges for reforms. *Eastern Journal of European Studies*, 15(Special Issue), 172–191.
DOI: <https://doi.org/10.47743/ejes-2024-si08>
- [9] Filipovych, L. O. (2013). Social and spiritual development of Ukraine: scientific expertise and its legislative consolidation [Social and spiritual development of Ukraine: scientific expertise and its legislative recognition]. *Legal science*, (10), 18–28 [in Ukrainian].
http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2013_10_4
- [10] Frantsuz, A. Y., & Lazebna, K. Yu. (2020). Mekhanizmy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do pravovoi systemy Yevropeiskoho Soiuzu [Mechanisms of adaptation of the legislation of Ukraine to the legal system of the European Union]. *Pravnychi visnyk Universytetu «KROK»*, (38), 66–76 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2020-38-66-76>
- [11] Hetman, A. P., Shulha, M. V., Anisimova, H. V., & Sokolova, A. K. (2008). *Ekolohichne pravo Ukrainy v zapytanniakh ta vidpovidiakh: navchalnyi posibnyk*. Kharkiv: Odissei [in Ukrainian].
- [12] Hurtova, K. M. (2023). Teoriia i praktyka adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva YeS [Theory and practice of the adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation]. *Kyivskyi chasopys prava*, (4), 162–168 [in Ukrainian].
DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.4.23>
- [13] Kadurin, S. Ye. (2014). Ekolohichna sertyfikatsiia yak administratyvno-pravovyi zasib zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Yurydychni nauky*, 6-1(2), 157–161 [in Ukrainian].
- [14] Kaidashov, V. (2009). Problemy vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання bezpechnosti y yakosti silskohospodarskoi produktsii v umovakh intehtatsii Ukrainy do mizhnarodnykh spilnot. *Ekolohichne pravo*, (11), 116–118 [in Ukrainian].
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/15813/28-Kaidashov.pdf?sequence=1>
- [15] Khimich, O. M. (2005). *Zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky administratyvno-pravovymi zakhodamy, yaki zastosovuiutsia militsiiei* [Dysertatsiia kandydata yurydychnykh nauk, Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy]. Kyiv [in Ukrainian].
- [16] Koshman, K. (2001). Sertyfikatsiia – sposib zabezpechennia yakosti produktsii. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, (10), 33–34 [in Ukrainian].
- [17] Kovaliv, M., Sopilnyk, L., Sopilnyk, R., & Yesimov, S. (2020). Tekhnichne rehuliuвання v systemi prava Ukrainy. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law. Series: Economics. Series: Law*, (25), 149–155 [in Ukrainian].
DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.4140642>
- [18] Kozhedub, Yu. (2005). Osnova tekhnichnykh rehlamentiv Ukrainy – dyrektyvy Yevropeiskoho Soiuzu Novoho ta Hlobalnoho pidkhotu. *Pravove, normatyvne ta metrolohične zabezpechennia systemy zakhystu informatsii v Ukraini*, (11), 63–70 [in Ukrainian].
<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/1587f170-977f-4ff9-bfd6-d39c942f4311/content>
- [19] Krysanov, D. (2014). Systema tekhnichnoho rehuliuвання Yevropeiskoho Soiuzu, Ukrainy ta Mytnoho Soiuzu dlia ahroprodovolchoi sfery: napriamy yikh zblzhennia, mozhlyvosti zvuzhennia nevidpovidnosti ta zmenshennia [System of technical regulations of the European Union, Ukraine and the Customs Union for the agricultural and food field: directions for their converging, opportunities for contradictions' reduction and asymmetry minimization].

- Ekonomist*, (2), 4–10 [in Ukrainian].
http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_2_4
- [20] Kryshstof, N. (2013). Reformy derzhavnogo upravlinnia v systemi tekhnichnogo rehuliuвання – zaporuka zabezpechennia vykhodu ukrainskoi produktsii na zovnishni rynky. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, (1), 113–123 [in Ukrainian].
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2013_1_15
- [21] Lahunova, I. A. (2019). Tekhnichne rehuliuвання yak mekhanizm publichnogo upravlinnia ryzykamy u budivnytstvi: shliakhy ta perspektyvy rozvytku [Technical regulation as a mechanism of public management of risks in construction: ways and prospects for development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (1), 90–96 [in Ukrainian].
 DOI: https://doi.org/10.32702/2306_6814.2019.1.90
- [22] Moroz, O. B. (2020). Problemy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu [Problems of adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation]. *Almanakh mizhnarodnogo prava*, (23), 21–28 [in Ukrainian].
 DOI: <https://doi.org/10.32841/ILA.2020.23.03>
- [23] Muzychuk, O. M., Lytvynov, O. M., Baskakova, Yu. V., Holubov, A. Ye., Zavalnyi, M. V., Hrokholskyi, V. P., Klemparskyi, M. M., & Loiuk, N. V. (2007). *Sfera zviazku ta informatsiinykh tekhnolohii v Yevropeiskomu Soiuzi ta v Ukraini: osoblyvosti pravovoho rehuliuвання*. Kyiv: TsUL [in Ukrainian].
<https://just-dnipro.gov.ua/files/upload/files/16.pdf>
- [24] Myrna, N. V., & Sokolova, V. V. (2020). Stanovlennia ta rozvytok systemy tekhnichnogo rehuliuвання v Yevropeiskomu Soiuzi [Establishment and development of the technical regulation system in the EU]. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia*, 2(58), 188–197 [in Ukrainian].
 DOI: <https://doi.org/10.34213/ap.20.02.22>
- [25] Myrna, N., & Sokolova, V. (2025). Osoblyvosti adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva YeS u sferi tekhnichnogo rehuliuвання [Features of adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation in the field of technical regulation]. *Naukovi Perspektyvy*, 2(56), 452–470 [in Ukrainian].
 DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2\(56\)-452-470](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-452-470)
- [26] Oriekhov, S. M. (2011). *Administrativno-pravove rehuliuвання v haluzi standartyzatsii, yakosti produktsii, metrolohii i sertyfikatsii* [Administrative and Legal Regulation in the field standardization, quality of products, metrology and certification] [Avtoreferat dysertatsii kandydata yurydychnykh nauk, Mizhrehionalna akademiia upravlinnia personalom]. Kyiv [in Ukrainian].
https://uacademic.info/ua/document/0411U007190#google_vignette
- [27] Paradis, E., De Freitas, C., Heisey, R., Burrell, K., Fernandes, L., McLeod, J., & Whitehead, C. R. (2021). Getting standardization right. *Canadian family physician Medecin de famille canadien*, 67(5), 323–325.
 DOI: <https://doi.org/10.46747/cfp.6705323>
- [28] Parkhomenko, M. M. (2009). Hospodarsko-pravovi zasoby zabezpechennia yakosti produktsii v Ukraini. *Ekonomika ta parvo*, (2), 19–24 [in Ukrainian].
<http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/5173>
- [29] Pochynok, K. B. (2013). Administrativno-pravovi zasady reformuvannia suchasnoi systemy tekhnichnogo rehuliuвання [Administrative and legal reform principles of modern technical regulation]. *Uchenye zapiski Tavricheskogo natsionalnogo universiteta im. V. I. Vernadskogo. Seriya: Iuridicheskie nauki*, 26(65)2-1)2), 84–91 [in Ukrainian].
https://www.juris.vernadskeyournals.in.ua/journals/2013/2-1-2_2013/2-1-2_2013.pdf
- [30] Pronevych, O. S. (2024). Adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy do Acquis communautaire yak stratehichnyi yevrointehratsiinyi imperativ [Adaptation of domestic legislation to the acquis communautaire as a strategic component of the european integration process]. U *Legal support of European integration: general legal and sectoral aspect*: scientific monograph (s. 391–412). Baltija Publishing [in Ukrainian].
 DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-424-5-19>
- [31] Rastorhuieva, N. O (2024). Kliuchovi etapy adaptatsii acquis communautaire do pravovoi systemy Ukrainy: istorychnyi ohliad [Key stages of adapting the acquis communautaire to Ukraine's legal system: a historical overview]. *ScienceRise: Juridical Science*, 2(28), 12–21 [in Ukrainian].
 DOI: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2024.309413>
- [32] Romanchuk, I. O., Verbytskyi, S. B., Kozachenko, O. V., Patsera, N. M., & Verbova, O. V. (2024). Aktualnyi stan tekhnichnogo rehuliuвання u haluzi obladnannia dlia kharchovoi promyslovosti [Current state of technical regulation in the field of equipment for the food industry]. *Prodovolchi resursy*, 12(22), 150–163 [in Ukrainian].
 DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2024-22-16>
- [33] Sokolova, V. (2020). Osoblyvosti vyznachennia poniattia «tekhnichne rehuliuвання» v publichnomu upravlinni [Technical regulation as a component of public administration]. *Theory and Practice of Public Administration*, 3(70), 55–62 [in Ukrainian].
 DOI: <https://doi.org/10.34213/tp.20.03.06>
- [34] Skochylias-Pavliv, O. V. (2021). Zasady administrativnogo nahliadu u sferi tekhnichnogo rehuliuвання shchodo zabezpechennia bezpeky produktsii [Principles of administrative supervision in the field of technical regulation to ensure product safety]. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, (9), 190–193 [in Ukrainian].
 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/46>

- [35] Smernytskyi, D. (2019). Oboviazkovi vymohy do naukovo-tekhnichnoi produktsii: administratyvno-pravove rehuliuвання [Mandatory requirements for scientific and technical products: administrative-legal regulation]. *Visegrad journal on human rights*, 1(2), 100–104 [in Ukrainian].
https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/09/Vyshegrad-1_2019_Tom-2-1pdf.pdf
- [36] Venher, Yu. V. (2014). Mistse standartyzatsii v administratyvno-pravovomu rehuliuванні hospodarskoi diialnosti v Ukraini [Place of standardization in administrative and legal regulation of economic activity in Ukraine]. *Naukovy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria: Yurysprudentsiia*, 10-1(1), 96–99.

Список використаної літератури

- [1] Артюх Т. М., Борщевська Ю. А. Аналіз державного й технічного регулювання якості та безпечності ковбасної продукції на вітчизняному і світовому ринках. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. № 7(1). С. 44–47.
 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12466>
- [2] Барбашова Н. Правове забезпечення екологічної безпеки: роль масштабного фактора. *Право України*. 1999. № 3. С. 47–49.
- [3] Безух О. Технічне регулювання у сфері господарювання. *Право України*. 2018. № 5. С. 30–45.
 URL: https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/article-pravo_2018_5_s2.pdf
- [4] Болотніков А. О. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : МАУП, 2005. 144 с.
- [5] Черемнова А. І. Технічні норми в системі регулювання суспільних відносин у сфері охорони довкілля. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. № 37. С. 200–204.
 URL: <http://www.apdp.in.ua/v37/36.pdf>
- [6] Дятлова В. В. Концепція трансформації системи організаційно-технічного регулювання національної економіки. *Економіка Крима*. 2013. № 1(42). С. 42–47.
 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econkr_2013_1_9
- [7] Дір І. Ю. Основні характеристики «Acquis communautaire» Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. № 2(78). С. 348–355.
 DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.56>
- [8] Fedorova A., Hamulak O. The approximation of the Ukrainian social legislation to the EU acquis in times of war: the key challenges for reforms. *Eastern Journal of European Studies*. 2024. No 15(Special Issue). P. 172–191.
 DOI: <https://doi.org/10.47743/ejes-2024-si08>
- [9] Филипович Л. О. Соціальний і духовний розвиток України: наукова експертиза та її законодавче закріплення. *Юридична наука*. 2013. № 10. С. 18–28.
 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2013_10_4
- [10] Frantsuz A. Y., Lazebna K. Yu. Mekhanizmy adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do pravovoi systemy Yevropeiskoho Soiuzu [Mechanisms of adaptation of the legislation of Ukraine to the legal system of the European Union]. *Pravnychi visnyk Universytetu «KROK»*. 2020. № 38. С. 66–76.
 DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2020-38-66-76>
- [11] Гетьман А. П., Шульга М. В., Анісімова Г. В., Соколова А. К. Екологічне право України в запитаннях та відповідях : навч. посіб. Харків : Одиссей, 2008. 480 с.
- [12] Гуртова К. М. Теорія і практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 162–168.
 DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.4.23>
- [13] Кадурін С. Є. Екологічна сертифікація як адміністративно-правовий засіб забезпечення екологічної безпеки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2014. Вип. 6-1. Т. 2. С. 157–161.
- [14] Кайдашов В. Проблеми вдосконалення правового регулювання безпечності й якості сільськогосподарської продукції в умовах інтеграції України до міжнародних спільнот. *Екологічне право*. 2009. № 11. С. 116–118.
 URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/15813/28-Kaidashov.pdf?sequence=1>
- [15] Хімич О. М. Забезпечення екологічної безпеки адміністративно-правовими заходами, які застосовуються міліцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2005. 176 с.
- [16] Кошман К. Сертифікація – спосіб забезпечення якості продукції. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 10. С. 33–34.
- [17] Ковалів М., Сопільник Л., Сопільник Р., Єсімов С. Технічне регулювання в системі права України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія : Економічна. Серія : Юридична*. 2020. № 25. С. 149–155.
 DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.4140642>
- [18] Кожедуб Ю. Основа технічних регламентів України – директиви Європейського Союзу Нового та Глобального підходу. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні*. 2005. № 11. С. 63–70.
 URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/1587f170-977f-4ff9-bfd6-d39c942f4311/content>
- [19] Крисанов Д. Система технічного регулювання Європейського Союзу, України та Митного Союзу для агропро-

- довольчої сфери: напрями їх зближення, можливості звуження невідповідності та зменшення асиметричності. *Економіст*. 2014. № 2. С. 4–10.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_2_4
- [20] Криштоф Н. Реформи державного управління в системі технічного регулювання – запорука забезпечення виходу української продукції на зовнішні ринки. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2013. № 1. С. 113–123.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2013_1_15
- [21] Лагунова І. А. Технічне регулювання як механізм публічного управління ризиками у будівництві: шляхи та перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 1. С. 90–96.
DOI: https://doi.org/10.32702/2306_6814.2019.1.90
- [22] Мороз О. Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2020. № 23. С. 21–28.
DOI: <https://doi.org/10.32841/ILA.2020.23.03>
- [23] Музичук О. М., Литвинов О. М., Баскакова Ю. В., Голубов А. Є., Завальний М. В., Грохольський В. П., Клемпарський М. М., Лоюк Н. В. Сфера зв'язку та інформаційних технологій в Європейському Союзі та в Україні: особливості правового регулювання. Київ : ЦУП, 2007. 154 с.
URL: <https://just-dnipro.gov.ua/files/upload/files/16.pdf>
- [24] Мирна Н. В., Соколова В. В. Становлення та розвиток системи технічного регулювання в Європейському Союзі. *Актуальні проблеми державного управління*. 2020. № 2(58). 188–197.
DOI: <https://doi.org/10.34213/ap.20.02.22>
- [25] Мирна Н., Соколова В. Особливості адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері технічного регулювання. *Наукові Перспективи*. 2025. № 2(56). С. 452–470.
DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2\(56\)-452-470](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-452-470)
- [26] Орехов С. М. Адміністративно-правове регулювання в галузі стандартизації, якості продукції, метрології і сертифікації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 187 с.
URL: https://uacademic.info/ua/document/0411U007190#google_vignette
- [27] Paradis E., De Freitas C., Heisey R., Burrell K., Fernandes L., McLeod J., Whitehead C. R. Getting standardization right. *Canadian family physician Medecin de famille canadien*. 2021. No 67(5). P. 323–325.
DOI: <https://doi.org/10.46747/cfp.6705323>
- [28] Пархоменко М. М. Господарсько-правові засоби забезпечення якості продукції в Україні. *Економіка та право*. 2009. № 2. С. 19–24.
URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/5173>
- [29] Починок К. Б. Адміністративно-правові засади реформування сучасної системи технічного регулювання. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки*. 2013. Т. 26(65). № 2-1. Ч. 2. С. 84–91.
URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2013/2-1-2_2013/2-1-2_2013.pdf
- [30] Проневич О. С. Адаптація законодавства України до Acquis communautaire як стратегічний євроінтеграційний імператив. *Legal support of European integration: general legal and sectoral aspect : scientific monograph*. Riga : Baltija Publishing, 2024. С. 391–412.
DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-424-5-19>
- [31] Расторгуева Н. О. Ключові етапи адаптації acquis communautaire до правової системи України: історичний огляд. *ScienceRise: Juridical Science*. 2024. № 2(28). С. 12–21.
- [32] Романчук І. О., Вербицький С. Б., Козаченко О. В., Пацера Н. М., Вербова О. В. Актуальний стан технічного регулювання у галузі обладнання для харчової промисловості. *Продовольчі ресурси*. 2024. № 12(22). С. 150–163.
DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2024-22-16>
- [33] Соколова В. Особливості визначення поняття «технічне регулювання» в публічному управлінні. *Теорія та практика державного управління*. 2020. № 3(70). С. 55–62.
DOI: <https://doi.org/10.34213/tp.20.03.06>
- [34] Скочиляс-Павлів О. В. Засади адміністративного нагляду у сфері технічного регулювання щодо забезпечення безпеки продукції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 190–193.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/46>
- [35] Смерницький Д. Обов'язкові вимоги до науково-технічної продукції: адміністративно-правове регулювання. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 1(2). С. 100–104.
URL: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/09/Vyshegrad-1_2019_Tom-2-1pdf.pdf
- [36] Венгер Ю. В. Місце стандартизації в адміністративно-правовому регулюванні господарської діяльності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. № 10-1. Т. 1. С. 96–99.
URL: https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_1/28.pdf

Стаття надійшла до редакції 11.04.2025

Рецензовано 16.05.2025

D. Smernytskyi,

Dr. Sc. (Law), Professor,

*Head of the Department of Scientific and
Methodological Work of the Laboratory of*

Scientific and Organizational Support of

Forensic and Expert Activities, State Scientific Research

Forensic Centre, MIA of Ukraine

4 Velyka Okruzhna Str., Kyiv, 03170, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6066-0324>

email: sdv2@ukr.net

phone: +38(068)364-00-36

LEGAL BASIS OF EXAMINATION OF PRODUCTS IN SPHERE OF STATE MARKET SUPERVISION AS A COMPONENT OF TECHNICAL REGULATION

Abstract. Ukraine, striving to join the European Union, must as soon as possible harmonize regulatory and normative documents in the field of technical regulation, including the accreditation of conformity assessment bodies, the activities of these bodies, testing laboratories, with the requirements of international and European standards, which will ensure a high level of protection of public interests in the field of non-food product safety, the health of users of these products, the health of workers in production, the environmental safety of products and their production. In view of the above, the purpose of the article is formulated. The methodological basis of the study is a general scientific and special-legal methodological toolkit, which is based on the principles of complexity, objectivity, integrity of scientific knowledge. In accordance with the specifics of the topic, goal, and objectives of the study, general theoretical and special scientific methods of knowledge were used: dialectical, formal-logical, formal-legal, etc. The hermeneutic method was used to study scientific texts and norms of legal acts in order to understand them. The mentioned methods were used in interrelation and interdependence, which made it possible to ensure the completeness, comprehensiveness and objectivity of the study. The scientific novelty lies in the comprehensive and systematic approach to highlighting the examination of non-food products as an element of technical regulation in the field of state market supervision. In addition, it was stated that the legal support of product production is carried out through the establishment of relevant norms in the laws of Ukraine, resolutions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine, technical regulations (normative and legal acts), technical conditions, codes of established practice (normative documents), orders of executive authorities, documents of manufacturing enterprises, etc. The Constitution of Ukraine (Part 1, Article 3) determines that a person, his life, health, safety are recognized in Ukraine as the highest social value. In addition, the state's duty (Article 16) is to ensure environmental safety and maintain ecological balance on the territory of Ukraine, preserve the gene pool of the Ukrainian people. The state also (Part 4 of Article 42) protects consumer rights, monitors the quality and safety of products, all types of services and works, and promotes the activities of consumer public organizations. The practical significance of the study on the legal support of product expertise and its production, state market supervision over compliance with the established parameters of products and their production lies in the possibility of using its results to improve current legislation and regulatory legal acts, develop new technical regulations and standards for establishing requirements for products and their production, as well as the practice of expertise, testing, certification, market supervision for compliance with safety requirements for humans and the environment.

Keywords: product safety and quality; production safety; testing laboratory; market supervision body; business entity; accreditation.